

Motion till Kristdemokraternas Riksting 2023

Behåll solidaritet och en restriktiv narkotikapolitik

Det finns många skäl att lyfta upp narkotikafrågan till debatt. Allt fler i den allmänna debatten luftar sina synpunkter och idéer om legalisering som något av en lösning. För vår del har vi motsatt uppfattning. Det är hög tid att erfarenhet och beprövade arbetsmetoder för att skydda såväl unga som äldre från att fastna i ett missbruk lyfts fram. Dessa beprövade insatser måste självklart kompletteras med ytterligare åtgärder som kan ge personer med behov av vård och behandling allt stöd man kan få.

Nuvarande situation gällande dessa frågor klargjordes nyligen i en rapport från FHM, Narkotikasituationen i Sverige 2022.

(<https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/d/den-svenska-narkotikasituationen-2022/?fbclid=IwAR0JNNSrpflddXrR5xLRVMW4CeL9V3W814V1gDWVPoSBf0u5UEjZXb2-emg>)

I denna rapport framgår att användningen av narkotika ligger stabil, dvs ökat inte i den takt som ibland uttrycks i media. Å andra sidan minskar den inte och svar på anledningen till det är möjligen det FHM visar på att antalet årsanställda som arbetar med ANDTS-förebyggande arbete i princip halverats sedan Alliansregeringens tid. Även resurser till nationellt förebyggande arbete har halverats sen 2018.

FHMs rapport visar vidare att dödlighet till följd av narkotika fortsatt neråt, en nedgång som i princip skett sedan 2015. Även om dödligheten är för hög finns något positivt här. Utbyggnaden av LARO och sprutbyten har fortsatt och fler omfattas av narkotikarelaterad vård och behandling.

Att i det läget förespråka legalisering av cannabis ter sig kontraproduktivt då det skulle öka antalet som använder just cannabis och med det skadorna på såväl enskild som närstående. Argumentet att det skulle minska gängkriminaliteten blir ihåligt då vi ser att den illegala narkotikan är kvar på höga nivåer i de länder som legaliserat. Gängkriminaliteten kvarstår och lever vidare med intäkter från övrig narkotika som tex kokain, samtidigt som minderåriga och andra fortsätter köpa illegalt.

När det gäller just förbudet är risken med tex avkriminalisering att konsumtionen ökar. Forskningen på området pekar åt lite olika håll varför det finns en risk. STAD, Stockholm förebygger Alkohol och Dropproblem, har i en studie ifjol med djupintervjuer med unga vuxna visat att dessa själva tar upp förbudet som ett skäl att avstå cannabis.

(<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/35812509/>) Narkotikapolitiskt Center, NPC, har i en opinionsundersökning gjord av IPSOS visat på samma sak.

(<https://socionomen.se/roster/asikter/sverige-bor-inte-avkriminalisera-personligt-bruk-av-narkotika/>)

Kriminaliseringen tycks också leda till att fler ungdomar upptäcks i sitt narkotikaanvändande för att få hjälp. En nyligen gjord studie av Socialstyrelsen visar att av antalet lagförda mellan 15–20 år var det 25 procent som inte tidigare var kända av socialtjänst och ytterligare ca 35 procent som var kända, dock inte specifikt för narkotikaanvändning. (<https://www.socialstyrelsen.se/om-socialstyrelsen/pressrum/press/hog-aterfallsfrekvens-bland-unga-som-lagfors-for-narkotikabrott/>)

Världen må befinna sig i en brytningstid vad gäller narkotikapolitik, men långt ifrån alla avkriminaliserar eller legaliserar. Vad gäller det senare avlogs nyligen ett förslag i spanska parlamentet. Tvärtom finns länder som söker andra lösningar. I Frankrike har man tex genomfört en enklare form av kriminalisering som är administrativt enklare att tillämpa. I Norge och Storbritannien överväger man politiskt att finna differentierade, smartare påföljder. Böter må ha sin funktion ibland men för personer med beroende eller ungdomar på fel väg kan behandling eller stödsamtal tjäna sitt syfte som reaktion från samhället.

Det är oerhört viktigt att inte dras med av en trend i en fråga som handlar om mänskligt välbefinnande. Vi läser i medierna om hur fler och fler länder överväger legalisering av cannabis. Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att det i skrivande stund bara är två länder i världen, samt ett antal delstater i USA, som har legaliserat. Frågan är vad kan vi lära av dessa? Vilka slutsatser kan dras redan nu?

Rapportförfattaren Staffan Hübinette har, på uppdrag av Narkotikapolitiskt Center, hämtat in och sammanställt information och data från de länder och delstater som genomfört legalisering från 2012 och framåt. Han har även varit på plats i Colorado, Vancouver och British Columbia för att genomföra intervjuer med forskare, polis, socialtjänst och andra personer som följt utvecklingen inför och efter legaliseringen.

Tydligt är hur lite vi faktiskt vet om legaliseringens effekter. Många av de länder och delstater som nyligen beslutat om legalisering har ännu inte implementerat den nya lagstiftningen fullt ut och den relativt korta tid som förflutit ger inga större belägg för varför en legalisering skulle lösa den problematik man brottats med. Det blir en politisk lösning utifrån upplevelsen "att något måste göras", istället för att först utreda alternativa åtgärder. Problemet är dock att legalisering leder till en rad andra problem.

Vad rapporten visar är att det skett en generell ökning av cannabiskonsumtionen där en legalisering genomförts. En väntad effekt, då tillgänglighet och normalisering ökat. Då ska vi ändå komma ihåg att många "counties" i USAs delstater valt att inte tillåta försäljning – annars hade konsumtionen förmodligen varit än högre. Intressant är att förändringar i konsumtion skett redan innan en legalisering införts. Beslut om legalisering av så kallad medicinsk cannabis och debatten om en kommande legalisering har även det lett till en ökad konsumtion.

Bland ungdomar 12–17 år tycks dock inte konsumtionen öka hittills, även om det finns en liten tendens till det i de senaste mätningarna. Däremot ökar konsumtionen bland unga vuxna, vilket är beklagligt då hjärnan är som mest sårbar då den är under utveckling, upp till 25 års ålder. Det tycks också som att de grupper som redan använder mest cannabis ökar sin användning ytterligare efter en legalisering. Avsaknaden av ett barnperspektiv i de politiska besluten är tydligt, då legaliseringen lett till att fler barn far illa genom till exempel förgiftningar, då cannabis i högre grad finns tillgängligt i hemmen.

Ett argument för legalisering är att den antas slå ut den svarta marknaden. I realiteten tycks det inte ske. Det existerar fortsatt en svart marknad som tillgodoser dem som är för unga för att köpa eller är vana vid billigare, obeskattad cannabis. Tillåten hemmaodling av cannabis tycks också stimulera till organiserad brottslighet och export av större odlingar. Gängkriminaliteten består därmed.

Legaliseringen skapar därmed två parallella marknader; den tidigare illegala och den nya legala, som i sin tur konkurrerar om kunder med pris, tillgänglighet och service. I slutändan visar det att en enbart illegal marknad, likt den i Sverige, medför betydligt färre illegala cannabisanvändare än en legal marknad, där den illegala ändå kvarstår. Detta oaktat den konsumtionsökning som tillkommer.

Ett annat argument är att en legalisering sägs frigöra resurser. Det stämmer förstås vad gäller insatser för ringa narkotikabrott, men som tidigare beskrivits behöver resurser fortsatt avsättas för att komma till bukt med den illegala marknaden. Till det tillkommer administrativa kostnader för givande och tillsyn av licensierade försäljningsställen, kontroll av plantor för egenodling och efterlevnad av åldersgränser samt ett antal andra regler som i slutändan innebär en omfattande polisiär hantering.

Svensk narkotikapolitik står inför stora utmaningar där såväl narkotikakonsumtion som dödlighet behöver minska. Denna rapport från Narkotikapolitiskt Center visar dock att legalisering, utifrån de effekter vi känner till idag, inte är en modell som löser dessa. Lösningar på våra utmaningar behöver därmed sökas på annat håll.

Enligt vår uppfattning måste vi kristdemokrater kunna stå fast vid våra tidigare beslut och avvakta den narkotikautredning med omfattande direktiv som just nu pågår. Den tittar på viktiga frågor som förebyggande, vårdkedja och hur dödligheten ska minska.

Tillsammans med socialtjänstutredningen, som just nu bereds på socialdepartementet, och samsjuklighetsutredningen, vars slutbetänkande är på remiss, borde det vara tillräckligt för att bevara grundfundamenten i svensk narkotikapolitik men justera och skruva i denna till det bättre.

Vi föreslår rikstinget besluta

att uppdra åt partistyrelsen att i formandet av framtidens narkotikapolitik hålla fast vid den restriktiva och på solidaritet byggda politiken som varit kännetecknande för vårt parti.

2023-02-28

Anders Andersson, Järnforsen och Johanna Sandin, Mörlunda